

המשנה ריש במה מדליקין אסרה להדליק נר שבת בדלוק חוסן כלק וכו' - מיני פתילות שפסלו חז"ל להדלקה, וזאת עשו שם קין וכו' - מיני שם או תחליפים לשם שפסלו -

1 שבת כ"א א"א, אחר רבה פתילות שאחרו חכמים... אחר פתילת 'ורש"

חז"ל אסרו את ההדלקה בפתילות ומניח שיש מקום לחשוש שיבא להאזין לתקן את האור בשבת.

2 שם, אחר רב הונא פתילות ומניח... להירסא ד'נקותא' (א"ג), ותוס' שם א"א ד"ה ויותר

לפי רב הונא אם כבתה נר חנכה חייב לחזור ולהדליקה - וזו חז"ל שאלו להדליק בשמנים ופתילות שיש לחשוש לכיבוי האור שנתן אדם וכו' ודליקתו שנית, ובשבת - מדליקין כבתה זקוק לר' פינא אומרין שיותר להדליק עם השמנים ופתילות הפסולים - ולכאורה ר"ל שבשבת בודאי אינו זקוק לה - ובכך זאת עם בשבת אסור רב הונא את ההדלקה בהם - וז"ל סובר שיותר להשתמש לאור נר חנכה וברי' פ"א בכ"ד ז"ר ט"ז א"א.

לרב חסדא בחו"ל מותר להדליק עם השמנים ופתילות הפסולים - מפני שסובר כבתה אינו זקוק לה, אבל בשבת אסור - שיותר להשתמש לאור.

לר' זירא אחר רב מותר להדליק בפסולים בין בשבת ובין בחו"ל - מפני שכבתה אינו זקוק לה, ואסור להשתמש לאור כדי שיבא נכר שזוהי נר מלואו (הפיתות האחרות בעצן איסור השתמשות פן בכ"ד ט"ז א"א אחרת).

3 תוס' שם א"א ד"ה ויותר להשתמש לאור

תוס' סוברין שפירוש הכתבה זקוק לה הוא שהמלוא נמשכת עם אחרי ההדלקה ולכן אם כבתה זקוק לה - ממילא עם בשבת אסור להשתמש בשמנים ופתילות שיש לחשוש לכיבוי האור שאם נכבה פרי' דא י"א יד' חובתו, וזה סובר רב הונא שיותר להשתמש לאור נר מלואו, בין בשבת בין בחו"ל - שנתנה שנתנה אחרת בשבת יש סבה נוספת שאלו להדליק בפסולים.

4 פני יפושע שם ד"ה אחר רבא

עם לפי רש"י סובר רב הונא שהמלוא נמשכת כל הזמן ולכן זקוק לה, ובכך זאת עם רי"ה אסור להשתמש לאור רי"ה מותר להדליק בשבת בפסולים - מפני שיש בפסולים אין חשש רי"ה של כיבוי שפרי' דא אסרו את ההדלקה בהם בשבת מפני חשש ביטול נר שבת אלא מחשש שנתנה רי"ה - ולכן פירש רש"י שפירוש הדליק בפסולים הוא מחשש פשיעה במלואו זקוק לה - ובשבת שאין דין זקוק לה בודאי י"א יד' חובת הדלקה שהכיבוי לא שכיח.

5 חידושי הרמב"ן שם, רבא דאמרין... בלדד'

לפי הרמב"ן סברת רבא דאמרין אלא להדלקה בלדד - ופ"א בש"מ ד"ה ברש"י:

נסקנת רבא דאמרין כר' זירא וכו' רבי רי"ה ורבי יוחנן -

6 שם כ"א א"א, וכבתה אין זקוק לה ורמינא... וא"ל לשיעורא'

רבא דאמרין דהקשה מלשון הברייתא, עד שתכלה רגל מן הפשוק' שיש זמן למלואו נר חנכה - דהיינו שחייב המלוא נמשך עד שתכלה רגל מן הפשוק - וש"מ דאמרין כ"ה כבתה אין זקוק לה (והשתמשה בפשוקה פ"א שבה"א סברו ש"מ דאמרין כ"ה כבתה אין זקוק לה אין שום שיעור לכמות הפשוק ואחרי שהדליק נר כ"ה דפו י"א יד' חובת הדלקה) - ותירצה רבא שכתב י"א יד' חובתו א"ל שהדלקה - והזמן הוא או זמן בדיעבד לעצן הדלקה, או שיעור בכמות הפשוק.

7 תוס' שם ד"ה דא"ל אדליק'

פרי' פורת כנראה רבין שלפי התירוף, לשיעורא' מותר להדליק כל הפעולה, ולפי התירוף דא"ל אדליק מדליק אם אבר הזמן אין מלואו להדליק (שהרי לשון דא"ל לא... משמע דיעבד - שעתחלה חייבים להדליק משתקצץ הפחמה וביעבד עד שתכלה - אבל אחרי שכבר כלתה רגל מן הפשוק אין להדליק א"ל בדיעבד - אלא שעתה שפיר' פרי' פורת להדליק עם אחרי הזמן מספק שפרי' שני התירופים נחלקים (ולכאורה לא יברך מספק), ולר"י בהג"ה מדליקים הפנים (מפורש לקמן בהרי"תא לעצן שעת הפסוקה), אין לחשוש שאלו לא ידעו את הזמן.

(ולכאורה לפי פרי' פורת שהתירופים נחלקים בהלכה כשם שנתירוף הפנים אין זמן להדלקה, סובר בעצ' התירוף הראשון שאין שיעור לשמן ונר כ"ה דפו יספיקו)

8 הרמב"ם פ"ד חנכה ה"ה, שכח או הצידי'...

הרמב"ם פסק כשני התירופים לשיעורא' - ולכאורה סובר שאינם חולקים זה על זה.

9 חידושי הרשב"א שם, רבא נמי דקתני... נפקי מהכא'

עם הרשב"א לא הזכיר שיהא כאן ספק אבל שיחת הרשב"א היא שביעבד אפשר להדליק כל הפעולה ככ"ה שנתנה בעיה שכשרה כל הפעולה (במשנה סוף פ"ב מ"ה) אלא שאלו י"א יד' המלואו כתיקונה - ומסתמא אפשר עם לברך עליה, והרשב"א פוסק שיש בזמן מדליקים הפנים יש עצן להדליק בזמן מדין דרי"ן מקדימים.

10 אור אור"ח סי' תרע"ב, ומכ"ל מקום צדיין זמנה... נאי אפני'

משמעות האור שנתנה זמן המלואו רי"ה יכול להדליק עם ביום אלא שמדין שרעא הביעורא נאי אפני' דא שייק לקיים את המלואו ביום.

פס"ט פלכות חנכה, אחר רבין יחוק... אמוז פשח

פס"ט רביא את שיטת פרי"ט שבו"ז נפא לדיק אמוז - איו מוס שפולכה כתיבא פראון בלביד, או שבזאן מדיקים פננס אין אין קפידא בזאן - וכותב על זב פוס"ט שנתן לדיק כל זמא אין בני פבית ישנס.

12 se באור, וכתב בספר פמלות... ודרכ"מ אות ד'

פאז רביא את דברי פוס"ט וכתב, נכון לדיק באז בני פבית נצורים - ולכאורה ר"ט מוס פולכה פיא כתיבא פשנ בלביד אי"ט לדיק בזאן כלל, ובסוף כתב פאר ש.לדיק'ן יש לדיק בזאן - ופוא פמנעל בזאן פאז לדיק על פתח פבית מופנס ופיו משאירים את פדלת פתוח. ופרי"ט כתב שלפי פמנעל באשכנז שפדיקו פננס אי"ט לדיק בזאן, ומנעלים כתב שאז לדיק קודם אכילה ובזאן שבני פבית נצורים, ומפרי"ט פ"ה מדיק מ"ז אחר שקיעת פחמה.

ויז"א-שלפי פרי"ט אין לדיק אחר שיצור על שכלה, לפי פתוס אופשר לדיק מוסק, לפי פרי"ט אי אופשר לדיק על אמוז פשח פמלותה כל פליטה, ולפי פאר פמלותה כל פוס אכל מדין שרעל בפי"ט אי לדיק לדיק על אחר שזעל אמוז פשח.

ובזאן מדיקים פננס- אפילו אם נסבור שאין לדיק בחוץ לאחר פזאן אס בדיעבד- לפי פרי"ט אין לדיק לדיק בזאן ולפי פוס"ט לדיק שבני פבית יפיו נצורים, ולכתחלה יש מקום לדיק בזאן לפי פרי"ט מוס זריזין מקדימין.

ובמקומות שנפלים כמו פאר מדיקים על פתח פבית מופנס לדיק לדיק בזאן.

13 ש"ע א"ח סי' תרע"ב ס"ב דברי פמחר... ורנ"א... פנפ, ופושק דברי פמחר

פמחר פסק שבדיעבד מדיק כל פליטה, ופרי"ט מוס עכשנידיקים פננס

14 פ"ט אי"ט ק"ו

לפי פמ"ט פסק פמחר כפרי"ט אופשר לדיק ולברק אס לאחר פזאן, ופמ"ט אי"ט פסק פסק אין לדיק אס אין בני פבית נצורים.

15 פ"ט אי"ט שער פליין אות י"ז ובה"ט ד"פ פ"ט אי"ט אכ ל"פ

בשפ"ט רביא את פמתי"ט אס אין בני פבית ישנס - ולמפ שונא פמ"ט שער לביד במקום אין אזי יפודים, זב ש"טין את פמקור לדיק פרי"ט אי"ט דברי פאר לכאורה תמוה שפרי במקום פרי"ט אי"ט פדיקו פננס מנעל וליא בפתח פבית.

⁴ **אמר** רבא מ"ט דר"ה קסבר כתבה זקוק לה ופירש"י דחיישין דלמא פשע ולא מתקן לה. ולנאורה שפת יתר הוא דבפשויות ה"מ לפרש טפי דחיישין שמא ישכח מלתקן והנראה בזה דרש"י זל לישז קושיית התוספות דמנ"ל דטעמא דר"ה בשבת משום דמותר להשתמש לאורה דלמא בשבת נמי משום דכתיב זקוק לה וכ"ש דאסור טפי כיון דבשבת אס כתיבה לי אפשר לתקן וכמו שאבאר בסמוך בשלן התוספת אע"כ דפשיטא לי לתלמודא דלכ"ע אס כתיבה בלחוד וישכח מלתקן לית לן זב כיון דסתמא לא שכיה סיכבה דהא בשבת דעלמא נמי לא אסרינן להו משום האי חששא דשמא יכבה ויתבטל שלום בית אלא משום שמא יעב. ולפ"ז ע"כ דעיקר טעמא דר"ה דאסור בחול היינו משום שמא יפשע מלתקן משום דאחי למיטעי וסבר דכתבה אין זקוק לה ובאמת זקוק לה וא"כ לא שייך האי טעמא בשבת כיון דא"א להדליק א"כ אס יכבה אנוס הוא וכיון דלא שכיה סיכבה ליכא למיחש זי' אע"כ דאסורא דשבת משום דמותר להשתמש לאורה כנ"ל ודויק:

⁵ הא דאמרינן כתיבה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה. ק"ל מנ"ל שמותר להשתמש לאורה דלמא אף בשבת אין מדליקין בהן לפי שכתיבה זקוק לה ובשבת אי אפשר להזקק לה ואיכא למימר דס"ל לתלמודא כיון דבשבת א"א להזקק לה לא חיישין ומדליקין בכל השמנים דכיון שאפשר שלא יכבו אע"פ שפעמים שכבין לא איכפת לן ושבת למ"ד כתיבה זקוק לה דינו שוה לחול למ"ד כתיבה אין זקוק לה כשם שבחול מותר להדליק בשמנים הללו ואם כבו אין זקוק לה אף בשבת כן לדברי הכל, ואין מחזירין להדליק בפתיחות ושמנים אחרים, שבשבת לדברי הכל כתיבה אין זקוק לה ואין לך בה אלא מצות הדלקה בלבד,

¹⁰ ומכל מקום עדיין זמנה כל הלילה ודלא כהרמב"ם ז"ל שכתב שכח או הזיד ולא הדליק עם שיקעת החמה מדליק עד שתכלה רגל מן השוק עבר זה הזמן אינו מדליק ע"כ. אבל אם עבר כל הלילה ולא הדליק לא ידליק ביום המחרת דשרגא בטיהרא מאי אהני.

¹¹ אמר רבינו יצחק שנהגו העם כלשון ראשון אי נמי שמא אין אנו צריכים לשיעור מאחר שאין אנו מדליקין כי אם בפנים ואין כאן פרסום נס אלא לבני הבית וכל זמן שאין בני הבית ישים שייך פרסום נס אפילו עד עמוד השחר:

¹² **וכתב בספר המצות ומכל מקום נכון להדליק בעוד בני הבית נעורין ונראה לי שאף לדין צריך לדיק בשיעור שאף על פי שמדליקין בפנים כיון שמדליקין בפתח הבית והוא פתוח יש היכרא לעוברים ושבים:**
(ד) כבר כתבתי לעיל בזמן הזה אין לחוש וכן נהגו שלא לדיק בשקיעת החמה וכן כתבו במנהגים מיהו כתבו דטוב להדליק קודם אכילה ובעוד שבני הבית נעורים עכ"ל אמנם מהרי"ל כתב שהיה נוהג להדליק מיד אחר שקיעת החמה:

עז כאן אסקנו בעיקר בסוף זמן פדלקה, אבל בנעצ מתחלת זמנה ראינו את דברי הברייתא, משתקע
החמה, כהקדמה לסוגיא כדאי לדמיון את השיטות הפקרות בנעצ לשקיעה וז"כ בכל התורה-

1' שבת דף ע"ב, ת"ר ביה"ש... דעמוז ע"ו

דפי רבי יהודה בין השמשות (שפוא ספק יום ספק לילה) מתחיל עס שקיעת החמה ונגמר כשכל פרקיע שחר
(דקמן נראה את הסבר אריכות דבריו כאן) ואז פוא לילה, דפי ר' נחמיה ביה"ש פוא משקיעת החמה עז
כדי פילוק חזי מיל (דקמן נראה שכדי פילוק מיל פוא י"ח דקות) ואז פוא לילה, דפי ר' יוסי בין השמשות
מתחיל כהר"ז אין עפני ז"את הפוכבים וזד אמתה שזפ פוא ודאי יום.

2' ע"ב גמ', פוא גופא קשיא... פלגא דדנקא (ד"ע א')

דפי רבב בשם רבי יהודה אמר שמואל ביה"ש מתחיל משקיעת החמה ולפי רב יוסף בשם רבי יהודה אמר
שמואל עס אחר פשקיעה עדיין יום עז שפשיח פחלק פתחתון עס פרקיע ומאז פוא בין השמשות- ערב
סובר ר' יהודה שבי"ש פוא כשיאור ע רבבי מילין ולפי רב יוסף שני שלישי מיל (הפפרש בינפם פוא כשיאור
אחת השנים עשרה במיל).

עז שיאור בבי"ש דפי רבי יהודה מלינו דקמן-

3' ע"ב גמ', א"ר יהודה אמר שמואל כוכב אחז... ביננים

ז"את הפוכבים פירוש שפרקיע כ"כ חשוק שאפשר עראות כבר ע כוכבים ביננים.

ופנה בנס' פסחים מלינו חשבון אחר בשיטת רבי יהודה ופוא סותר לכאורה עמא עמלדנן בשבת-

4' פסחים דף ז"ב ע"א, רבי יהודה אמר עובין... נאשרה ביום (בתרא')

כאן סובר ר' יהודה שמשקיעת החמה וזד ז"כ ד' מילין (ואבג- מפורש כאן שמהלך אדם בינוני ביום פוא
עשר פרסאות- שפן ארבעים מיל- ואם תחלקם ע"ב שעות עס פיום יז"א שמהלך אדם בינוני בשעה פוא
עשרה מילין ושלישי מיל- וכדי פילוק מיל פוא י"ח דקות).

5' תוס' ע"ב רבי יהודה

שיטת רבינו תם שמתני שכדור השמש שוקע מתחת לאופק וזד ז"כ פוא כשיאור ד' מילין, אב"ד פשקיעה
הפלגתית פוא ע רבבי מיל קודם ז"כ- ואז מתחיל בין השמשות וא"כ ערבית שקיעה פוא סוף שקיעת עס
קרני השמש ודאי רק כדור, ופוא כשיאור עשרה מילין ורביע אחר שקיעת כדור השמש.

6' ביאור פג"א א"ח סי' רס"א ע"ב ד' ר"פ שפוא ע, וקושיית תוס' פג"ד... דפסחים ע"ב

שיטת פג"א שז"את הפוכבים דפסחים אינו ע ז"את ע כוכבים שפוא תחלת הלילה, אלעא ז"את עס
הפוכבים- ואין ע קשר ע. ז"את הפוכבים, ושקיעה פוא שקיעת כדור השמש כחו מנורנו ע"ע -
ופוא ע רבבי מיל עפני ז"את ע כוכבים ביננים שפוא תחלת הלילה.

7' ש"ע א"ח סי' רס"א ע"ב ד' רבי פחמה, ומ"ב ס"ק כ', כ"ב... בסק"ו

שיטת פחמה כר"ת- אפי' דקולא, אבל פמ"ב פביא דעת פג"א, ופנה, פמ"א נתנה ען סימן ע"כ
דפינו ע כוכבים ביננים-

8' ש"ע א"ח סי' ר"ע ע"ב ד' ומ"ב ס"ק ע

עמשה אנו מחמירים עחכות ע' כוכבים קנים כדי עז"את עכ"ס ספק.

נחזור אתה עען חנוכה-

9' רמב"ם פ"ד חנוכה ע"ב, ו... אלעא מקדמיים

שיטת רמב"ם שפחיוב עפדעיק פוא ממשקיעה (פרמב"ם עא פביא שיאור מיוחד לשקיעת החמה- משני
עמוז שקיעה עפוא עכ"א, ובהלכות שבת עא פביא שיאור עבין השמשות ביה"ש אלעא ממשקיעה
עז ז"את ע כוכבים).

10' רי"ף ריש פלכות חנוכה (ע"א), מלוותה משתקע... השוק, ור"ן ע"ב ד' מלוותה

שיטת ר"ן שמתר עפדעיק עס קודם פשקיעה- וראייה מצרבת, ופביא את דעת פ"ע שבארבת שבת
מדעיקים עס פשקיעה וממכים עס שיטת רב יוסף ברבי יהודה שמשקיעה עז עבין השמשות יש עז דקה וחז'!

11' פגפוט מרדכי ע"ב שבת ריש פ' במה מדעיקין... מילין

שיטת פמרדכי פוא שמשקיעה כאן פירוש עז"את הפוכבים- ואין עפדעיק עס פשקיעה ע"א שפרי ערעא
בציפרא ע"א מפני.

וא"כ- עפי פבה"ע (ופרי"ף) ופרמב"ם מדעיקים עס פשקיעה דוקא, עפי פ"א אפער עס עפדעיקים, ועפי
פמרדכי מדעיקים עס ז"את הפוכבים.

ראינו את שיטת הבה"ע, הרי"ף והרמב"ם מדליקים עם השקיעה דוקא (עד כדי שלפי הבה"ע מדליקים עם בצירוף שבת עם השקיעה אבד קודם לבין השמשות עד רב יוסף בשיטת רב יהודה אחר רב), את שיטת הר"ן שאפשר לפקדים ע"כ (וראו"ה מצרב שבת), ואת שיטת המרדכי שמדליקים עם ז'את הפוכבים (מפני אצנת הצעו בגיפראו לא מפני).

1' חידושי הרשב"א על שבת כ"א ע"ב, הפא דאחריו... כנו שכתבתי

הרשב"א כנראה תולד את אדלת הפקדנה במחלוקת רבה ורב יוסף בצני תחלת בין השמות - פסע סוברים כרבה - וכך באמת פסק הרשב"א - מ'ד עם שקיעת החמה פו' בין השמות ואסור אז לפדליק בצרב שבת וע"כ מלקדימים ק"ת - מנכאן ראו"ה שמתר לפקדים, אבד הבה"ע כנראה פסק כרב יוסף וכו' בצרב שבת אפשר לפדליק עם השקיעה - ממני"א אין מקור לפתור לפדליק קודם השקיעה.

2' ביאור הלכה ריש סי' תרע"ב ד"ה ולאו מקדימים לקראת סוף דבריו, ואזב דאירי'...

ביאור הלכה מד' שכשרמב"ם כתב, ולאו מקדימים' אין פכוונה שאין לאחר כלד שפרי הרמב"ם פוסק כרבה - אז"פ דברי הרשב"א יש לנ ראו"ה מצרב שבת שאפשר לפדליק קודם השקיעה.

3' הרמב"ם פ"ה שבת הלכה ד', מנ"ע N... וכן בהלכות'

לפי המנ"ע עם הבה"ע פסק כרבה! ופנה, הראשונים לא מנאו בה"ע המפורש מדליקים בה"ע אחר השקיעה אלא הסתמכו על ז' שבסוף הלכות חנוכה הביא את דברי רב יהודה אמר שמואל, כוכב אחר יום שנים בין השמות, שלשה לילה... ופבין שכוונה היא לקבוצ מן פדלקת נר חנוכה שפוא עם תחלת בין השמות, אבד הבה"ע שלפניו פדברים מפורשים -

4' הלכות גדולות הלכות חנוכה, ופ"כא דאדליק דה קודם... בלא זמנה'

מפורש בה"ע שקודם השקיעה נקרא קודם זמנה - אבד מ'ד שנ פסק שאין זריק לחזור ולפדליק אלא אם כבתה - ולכאורה קשה למנ"ע מפורשת בסוגי' -

5' שבת כ"ב ע"ב, דאביציאו לכו... הנחה עושה מ'וה', ובסוף, תאו שנה... באותו פנ'

מפורש כאן שנר שפיתה דלקת מאזור יום ח"יב לחזור ולפדליק בלילה - וכו"כ איך יז"א לפי הבה"ע כשפדליק קודם שקיעה ולאו כבתה!

6' תוס' פ"ה נכבה

לפי תוס' מדובר כשפדליק לזריק שבת (מדייק כן מלשון פ"ה, מ'וה' - ע) - וכו"כ י"ד סובר בה"ע עם פדליק קודם חנוכה קודם שקיעה ולאו כבתה יז"א - מנ"ע אצרב שבת מדליק קודם השקיעה. אבד הרמב"ם קשה לומר כן שפרי כתב, אין מדליקין נרות חנוכה קודם שתקע החמה.

7' אור או"ח ריש סי' תרע"ב, ולאו פדליק... ולאו פדליק דתניא ד'ה וכתוב

פאור פסק מדליק בתחלת הלילה - דפיין ז'את הפוכבים וכשיטת הפעמות מרדכי, ופ"ה הביא מפאורחות ח"ים שמתר לפדליק מאזור יום אפילו בחול ובבדו שיפ"א מפ"ד הפנחה ואי"ק וכו' שאפשר לפת"ד מצרב שבת ולפ"ד במו"ז ע"ה אחריו פ"ד הפנחה.

8' ש"ע או"ח סי' תרע"ב ס"א

המחבר פסק כנו פאור, ופסק עם כמ"כ בארורות ח"ים

9' ביאור פ"ה נכבה

פ"ה נכבה פסק כנו רוב ראשונים שפ"ה פ"ה - אבד לשיטתו אין שתי שקיעות.

10' ה"ה ע"ה על מנחת

הבה"ע מנ"ע על הלכות לילה כ"כ - ובד"א ע"ה לפת"ד מצרב אחריו ז'כ"כ ולפדליק אחריו מצרב שפרי מפ"ד את עיקר זמנה לפי הרמב"ם.

<p>4 והיכא דאדליק לה קודם שקיעת החמה וכבתה קודם שקיעת החמה הדר מדליק לה משתקע החמה משום דאדלקה בלא זמנה.</p>	<p>לתחתון יום לא הוה ראייה דאפשר לו להדליק בע"ש משתקע החמה עד שישוה העליון לתחתון אלא לרבה דאמר משתקע החמה הוי בין השמשות תקשי דהא תנן ספק משיכה ספק אינה חשיכה אין מדליקין את הנרות וקי"ל כותיה הלכה למעשה, אלא ודאי מצוה קאמר ואלו רצה להקדים עם חשיכה מקדים, אלא מיהו נראה מדברי הרב בעל הלכות דדוקא קאמר משתקע החמה ובע"ש נמי מדליק משתקע החמה כרב יוסף שהוא ז"ל כתב בהלכות חנוכה הא דאמר רב יהודה אמר שמואל כוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה ואלמלא כתבה לכונה זו למה כתבה בהלכות חנוכה ומאי שייכא דהיכא בחנוכה, ואין צורך לכך כמו שכתבתי</p>	<p>הא דאמרינן מצותה משתקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, מסתברא דלאו עכובא היא לומר דקודם לכן אם רצה להדליק אינו מדליק דהא ודאי אלו רצה להדליק מדליק סמוך לשקיעת החמה דהא איכא פרסומי ניסא וכענין שאמרו לקמן בנר שבת דעמוד האש משלים לעמוד הענין ולומר דבמדליק סמוך לשקיעה איכא הכר דלצורך שבת מדליקו והכא נמי דכותה, אלא דעיקר מצותה לחייבו להדליק אינה אלא משתקע החמה, והראיה הדלקת נר חנוכה בע"ש דע"כ מקדים עם חשיכה לרבה דאמר בשלהי פרקין משתקע החמה בין השמשות, דבשלמא לרב יוסף דאמר משמיה דרב יהודה אמר שמואל משתקע החמה עד שהכסיף העליון והשוה</p>
--	--	---

1 שבת כ"א א"ב, ת"ר נר חנכה מלוא דפניחה... ודיו, ורש"י

שיטת רש"י היא שציקר מלות נר חנכה היא דפניחה אע"פ פתח בבית פוליא לחז"ר.

2 תוס' ע"פ ד"ה מלוא דפניחה

תוס' חולקין אע"פ רש"י וסוברים שמדובר כאן בבית שאינו צומד בחז"ר ולכן מנחה אע"פ פתח בבית. אבל בבית הצומד בחז"ר מדליק בפתח החז"ר פוליא לרש"י. תוס' פביאו שתי ראיות לדבריהם - פראשנה ופנח' בחז"ר יש לה ב' פתחים -

3 ע"פ כ"ט א"ב, אומר רב פוליא חז"ר יש לה ב' פתחים... נמי אע"פ ד"ה חז"ר

רש"י לשיטתו פירש שיש בפתחים פס פתחי בבית לתוקן בחז"ר!

פראשנה והשני' שהביאו תוס' היא מדין נר יש לה שני פיות שצולב לשני בני אדם - ואם חייבים לדליק בפתח בבית אע"פ כששני בתים צומדים זה בזה זה פרי מלות פדלקה היא משמאל לפתח - ואם מדליקים שני בעלי בתים זה לזה זה י"א לאחד מהם בשמאל ולשני בימין -

4 ע"פ כ"ט א"ב, אומר רב י"ח חק בר רד"ה א"ר פוליא... בני אדם ורש"י

רש"י פירש שמדובר בב' בני אדם נאמרו בית פרוזים לדליק כמדורין.

ופנה, פשטא לשון הברייתא כאן היא כרש"י שמדליקים בפתח בבית ואילו פשטא לשון שתי פתיחות היא בתוס' שהפדלקה היא בפתח החז"ר.

5 רמב"ם פרק ד' חנכה דלכ"ז, דלכ"ח ופגמות מייחנות אות' ד'... קאמר'

דלכ"ח ז' כתב רמב"ם אע"פ פתח ביתו - והיא לשון הברייתא, ויש מקום לומר שם פ"ה סובר רמב"ם כמו תוס' פ"ה לו דפסביר יש פבד"ל בין בית הצומד בחז"ר לבין בית הפתוח לרש"י, ואילו דלכ"ח ז' תפס לשון פנח' שכפשוטא היא כמו תוס' - ואע"פ זה הביא הפגמות מייחנות את דברי רש"י שם כפירוש רש"י!

6 ר"י (ז' א"ב), ת"ר נר חנכה... ודיו, ר"ן ד"ה תע רבנן, וד"ה אומר רב פוליא, נר... ואומר' (ז' א"ב)

אע"פ ר"י סתם, ופרי"ן מד' כרש"י (אע"פ שגב' פיות פביאו אע"פ אוקימתא בשמדליקין בחז"ר - ולדא ברור אע"פ כוונתו שהדליקו בפתח החז"ר לרש"י ואף שפסק כרש"י יסבור שבד"ה אע"פ אע"פ פתח החז"ר, או שהכוונה שמדליקים בפתחי הבתים לחז"ר - ולדא אע"פ י"א מייחן בפתח ולשני משמאל - ובד"ה י"א).

7 ראו"ש שבת פ"ב סי' ט', ת"ר נר חנכה... ודיו, סי' י' וי"א, וק"ל אות' ש'... פתחים לר"ה

פקרבן נתנאל הבין שפראש"ש סתם סובר כמו רש"י וגם יפרש את שתי פתיחות כרש"י.

8 פ"מ ט' דלכות חנכה, אומר רב פוליא... שבחז"ר קאמר'

פ"מ ט' פביאו את דברי רבינו י"ח חק שם כרש"י

9 אור זרוע דלכות חנכה סי' שכ"ט אות' ב'... לחז"ר

באור זרוע נפורש כרש"י

10 אור א"ח סי' תרע"א (פ"ה), מניחה... ודיו

פאור פסק כמו תוס'

11 שו"ע א"ח סי' תרע"א ס"ה, וביאור ד"ה פתח החז"ר

השו"ע פסק כמו פאור - ופיינן כתוס' - כנראה מפני שפרי"ף פראמ"ם ופרא"ש סתמו את דבריהם, ופרי"ף שהביאו את פאור"ז ופרי"ן לכאורה לא פאריק בהנחה למעשה מפני שבימינו פדליקו כולם בפנים - אבל יש מקום לדון לומר שרוב פראשנים סוברים כרש"י, ובמי שחולק ללכת יד' שיהיה לא ברור איך סוברים רש"י תוס' בד"ה אע"פ - אע"פ פתח החז"ר לרש"י או בפתח בבית לרש"י.

ופנה, במ"א מליין אע"פ את דיון של פדר בעל"ה - שמדליק בחלון בפתח לרש"י. ויש מקום לשאול בשמאל לרש"י אינו מדליק בפתח בבית מפני שאין זה פתח ביתו אלא פתח ביתו של בעל הבית - ואין לו לבצע פעולה אע"פ דריסת רגל בביתו של בעל הבית, אבל לפי תוס' שמדליקים בפתח החז"ר למה לא ידליק בעל הבית? הפעולה החז"ר כמו שאר כל הפעולות? ולכאורה י"ל שלפי תוס' פרי הברייתא מדובר בבית הפתוח לרש"י - ובמקרה שפתיחת פתח החז"ר אע"פ פדלקה בפתח החז"ר - וכי כדלפ"ה שלכן תפסו הברייתא ז"ל של בית הפתוח לרש"י ולא לחז"ר כדי למצוא אע"פ דין פדר בעל"ה שמדליק בחלון שפאו דוקא בבית שאינו פתוח לחז"ר.

¹² ג"י אע דברי פאר פנ"ד ד"ף אבד רש"י

פנ"ד רבין דברי פאר - שפס כשיטת פתוס - שפס בבית פפתוח דח"ר אין לז אבדע פאע"י אע דליק פפתח פח"ר מפני שדא נכר שפנר פוא זפ שד אבדע פאע"י. (ולכאורה דק"ו תמופים - שפרי בכד ח"ר ש"ש בן כחא בתיס סובריס פתוס' שכל בנא פח"ר מדליקיס פפתח פח"ר אף שדא נכר שד נ"י פוא כל נר ונר!) ולדא דברי רב"י פ"י מוקס לומר שסובריס פתוס' שכחא שפון לז אבדע פאע"י אע דות בבית אולא זכות דריסת רגל בדבד ולכן אין לז אע דליק פפתח פבית. מדובר כששס בח"ר לז זכות פשתמשות אולא דריסת רגל בדבד ולכן אין לז אע דליק פפתח פח"ר. ופנ"ד כתב בפירוש שזפ שפון מדליק פפתח פבית פוא שפון נכר שפנר פוא שדא אפנ"ד שפון לז אע דות בבית. ויכד אע דות שזפו כונת רב"י - שפון נכר שפנר פוא שדא אחר"י שפון שותל בבית ובח"ר.)

מקור לכד פפנן שד פיכר פוא דברי רש"י בסוגיא -

¹³ שבת כ"ג א"א, מנר רבפ נר חנכה מלוא... אפתח' ורש"י

מפורש ברש"י שסא שפון אפכ פסמוך שפון נכר שזפ"ב פנחו שס. (יש אול"י מוקס לומר שפון פכוננ שכל פנחו אבד אותו בבית שס אולא שדא נכר שפוננ שס אע חנכה - אבד שפון רש"י שפנא חנא מנר.)

¹⁴ דברות משפ אנס' שבת סוף אערה י"ד אפרק במה מדליקין

ר' משפ פנח את פשיטת פתוס' בר"ק שפון

ופנפ. בננע לבנן מנוריס מותל פסתפקו פוסקים אס יש לחזר מדריגות דין ח"ר אול. ומבאיס את דברי פחז"א אע דות שפון ח"ר פנ"ד שפון אפנ"ד שפון - שבח"רות שד חז"ל פין מבשלים וכדו - אבד בח"רות שפון אין פראיות אפן אש"ס שס שס דבר מתש"שי פבית - זכז ש"כ אס בחזר מדריגות זכז בח"ר ש"ש בו כחא בתיס - יש מוקס לומר שס אע דעקת נרות אין לח"רות שפון דין ח"ר אפן אע דליק אע ס פ"י פתוס'.

זכז אס דר פח"ר כאן פוא אותו אר ש"ש אע דות פנ"ד אע דות פחז"א בננע לח"רות שד פיוס. אע דין יש מוקס לחקור אס נתן אע דליק פפתח פדירה לחזר פמדריגות - שפרי מ"ד אוד פוא פתוח כרביס ומ"ד ש"י שפון כרפ"ר מנ - אול"י יש לז פיוס את פדין שד דר אע ד"י שפון לז פתח ארפ"ר ככל אולא חלון.

⁹ [ב]ת"ד נ"ח מנח לתיח על פתח ביתו מבחוץ משום פרסומי ניסא ולא ברה"ד אלא בתצור שבתיהן היז פתוחין להוד

⁸ אמר רב הונא (שנח כג. א) חצר שיש לה שני פתחים צריכה שני נרות משתי רוחות שלא יאמרו העוברים ושבים ברוח זה לא הנית נר חנוכה ואומר רבינו יצחק דלאו דוקא נקט חצר דהא לא מצינו שיצטרך נרות בחצר אלא בבית שבחצר קאמר,

¹⁰ ה ומניחה על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ אם הבית פתוח לרשות הרבים מניחה על פתחו. ואם החצר פתוח לרשות הרבים מניחה על פתחה. ואם הוא דר בעלייה שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים מניחה בחלון הסמוך לרשות הרבים. ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצות מניחה על שולחנו ודיו.

מירי כלומר שאם היה פתח העלייה פתוח לרשות הרבים מניחה על הפתח ואם היה פתוח לחצר מניחה על פתח החצר שהוא פתוח לרשות הרבים אזל הכא מירי כשהעלייה פתוחה לציט דהשתא כי מנח לה על פתח הציט אז על פתח החצר לא מיכרח מילתא דמשום עלייה היא ולפיכך מניחה בחלון הסמוך לרשות הרבים:

¹² אב"י רש"י פירש מצחוץ משום פרסומי ניסא י"ב צרשות הרבים אלא צחצורו שצתיהם היו פתוחים לחצר ואם היה דר בעלייה שאין לו מוקס צחצורו להניחה שס מניחה מצפנים כנגד הציט הסמוך לרשות הרבים ע"כ ורבינו חזן כדברי המוספות דמלוא להניחה על פתח ביתו מצחוץ ולפיכך הוצרך לפרש דאם היה דר בעלייה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים צחצור לו פתח פתוח לרשות הרבים:

¹⁴ למעשה מהא דכדו בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרבי"ר ואינו מדליק צפתח החצר אף שדאי יש ח"ר דיסח הרגל דך החצר ופתחו לרבי"ר ראיה דאין סלק שני צנ"א להדליק צפתח אחד לא צפתח החצר לא צפתח הציט כשדרין שס שניס כחא דאחד דר צפתח צעליה, וא"כ כ"ש שני צנ"א משני צחים אפן יתולין להדליק צפתח האחד של החצר כדכתבתי לר"י וקשה על המוספות ונע"ג.

א"כ עסקנו בסוגיית פגמי הנושא בלשון חנוכה על פתח-ח-ש"י מדליקים על פתח הבית ויולא לחזר ולפי תוס' בפתח החזר ויולא לרפ"ר. ע"ס בבריתא מלין אור הלכה - דין פדלקה בשעת הסכנה מנחנו על שלחנו וי". קודם כל לריכוס לברר על איזו סכנה דברר-

1 רש"י שבת כ"א ע"ב ד"ה הסכנה, ותוד"ה ובשעת הסכנה

רש"י ותוס' פירשו שהסכנה פיתה מחמת הפרסיים שהקיפו שדא יפיו נרות חז"י מבית א"כ עלפס.

2 שבת נ"ה ע"א, בעו מיניה דרב נפו לטעמיה... שפיר דמי, רש"י ותוד"ה מקמי חברי בשבתא

אור פירוש פוא שצברו במיוחד שדא לפדליק נר חנוכה.

ופנה, הסכנה שד ימי פגמי כבר לא פיו בימי פראשנים ובכל זאת מלין שהדליקו בפנים. תוס' מדברים על זה שבז"כ אין מקפידים לפדליק דוקא תוך זמן פדלקה-

3 תוס' כ"א ע"ב ד"ה דאי לא אדליק, ולר"י נראו...

ציקר הפדלקה בימי תוס' פ"ה בפנים

4 אור זרוע הלכות חנוכה סי' שכ"ג אות ב'

פאו"ז פציז שבזמן לא פיתה סכנה ובכל זאת נפא לפדליק בפנים ולכא ידע למה לא פדליקו מבחוץ - ופמשעות פ"א שבכל זאת לא פסק פאו"ז לכולם לשנות מנפנס ולפדליק מבחוץ.

5 ספר פציאור הלכות חנוכה, ואחר שנפא... על פתחו

עס פציאור פביא שהנפג פוא לפדליק מקפנים -שפדבר נמשך מתקופת הסכנה - ופציאור פסק שמי שיכוד לפדליק על פפתח מבחוץ שידליק בחוץ ולפחות ידליק על פפתח מבפנים.

פזנן של פדלקה בפנים סמוך לפתח מובא עס ברבינו ירוחם ובאר -

6 רבינו ירוחם נתיב פתשיצי חלק ראשון, ועתה נפאין... בשנאוד'

פנפג פ"ה לפדליק בפתח החזר ויולא לרפ"ר אבל פדליקו מלין פפנימי, ויש שהדליקו בבית ליד פפתח ויולא לחזר - או ממש ענבים. או מפני שהנפג פ"ה שלכא לקבוע מזוגה בפתח החזר ממש שהפ"י ינבו את פמזוגה.

7 אור סי' תרע"א (סי' ה), חזר שיש לו שני פתחים... ודרכי משפ אור ט'

פאור פסק עס בז"כ יש חיוב לפדליק בבי' פתחים מחמת חשד ואצ"פ מדליקים מבפנים מפני שמדליקים ליד פפתח ופאורים ושבים בחזר רואים ויכולים לכא לדי חשד, ופרמ"א כתב על זה שבזמן פדליקו בפנים ממש ולכא ש"ך חשד.

8 שו"ע תרע"א ס"ז ורמ"א... מיהא בעיא, ורמ"א ס"ח, מיהא בזמן פלוג... ומע"א ס"ק י"ד

פרמ"א כתב שבימי פ"ה פנפג לפדליק בפנים ממש ובכל זאת פדליקו בפסח הסמוך לפתח.

9 מע"א עס ס"ק א', ומ"מ פנפג... לבושי שרז ד"ה ינחנו בחלון, ויד אפריס

לפי פמע"א צד"ל לפדליק ליד פחלון משום פרסומי נסא - ופוא יותר חשוב מפני לפיות מסובב במלכות. ומנחם פמע"א שבפנינו משע שבז"כ אין מדליקו בחוץ מפני פסכנה ובחלון אין סכנה - ויולא שא"פ שאין סכנה סובר פמע"א עס בז"כ חייבים לפדליק בחוץ. אבל לפי פנפג שבלבושי שרז מפורש שבז"כ אין סכנה ובכל זאת מדליקים בפנים.

10 ארוך פשחן סי' תרע"א ס"ז

פארוך פשחן פבין את עס פנפג בלדל מצא פאויר - שדא חייבנו לפדליק בתוך קופסא מזכוכית! ומסקנתו כח שכתב פמע"א - מדליקים בחלון.

4 [ג]ת"ד נ"ח מצה להציד על פתח ביתו מבחוץ משום פרסומי ניסא ולא כהל' אלא בתצירו שבתיהן היו פתוחין לחצר אם היה רד בעליה שאין לו מקום בחצר להצידה שם מצידה מבפנים כנגד החלון וכשעת הסכנה שהיה להם לפרסום חוק ביום אדם שלא יבעירו נר אלא בבית ע"ז שלום מצידה על שלחנו ודיו אמר רבא תריך נר אודית להשתמש לאודה ואיכא מחדית אש לא צריך נר אודי להשתמש ואי איכא אדם חשוב אע"ג דאיכא מחדה צריך נמי נר אודי וי"מ שעת הסכנה שגורו שלא להדליק נרות של חנוכה והאיירנא דליכא סכנה לא ידענא מאי טעמא אין אנו מדליקין בתצירות:

5 ואחר שנהגו על הסכנה נהגו ומי (ה) שיכול להצידה מבחוץ מצידה מבחוץ ואם לאו על פתחו

⁴ ועתה נוהגין להדליקה
 מכפנים לפתח הסמוך לרשות הרבים ויש שנוהגין להדליקה
 מכפנים לפתח הסמוך לחצר משום דשכיחי גוים ונגבי'עו שאין
 רגילין לקבוע מזוזה לפתח הפתוח לרשות הרבים משום גוים
 שיטלו אותה ויש מזוזה לפתח הפתוח לחצר ויהיה מזוזה לימין
 ונר חנוכה כשפאל

⁵ ח חצר
 שיש לה שני פתחים משתי רוחות צריך להדליק
 בשני פתחים שלא יחשדוהו העוברים לומר כשם
 שלא הדליק בזה הפתח כך לא הדליק באחרת
 הילכך אם שני הפתחים מרוח אחת שיכולין
 לראות כאחד די לו באחד מהן וכתב בעל
 התרומה לדידן שמדליקין בפנים אפילו בשתי
 רוחות די לו באחד מהן שאין היכרא אלא לבני
 הבית [ג] והם יודעים ששני הפתחים של איש
 אחד. ונראה שאין להקל ואף לדידן איכא חשש
 כיון שמדליקין בפתח (ט) הבית העוברין רואין
 שלא הדליק ואיכא חשד:

(ט) נראה דבימי רבינו בעל הטור היה כן המנהג להדליק בפתח הבית ולכן כתב דאיכא היכרא וכן כתב בתולדות אדם וחוה נתיב ט' חלק א' (א:ס) וזה לשונו ועתה נהגו להדליק מבפנים לפתח הסמוך לרשות הרבים ויש שנוהגים להדליק מבפנים לפתח הסמוך לחצר משום דשכיחי גוים ונגבים ועוד דאין רגילין לקבוע מזוזה בפתח הפתוח לרשות הרבים משום גוים שיטלו אותה ויש מזוזה לפתח הפתוח לחצר ויהיה מזוזה בימין ונר חנוכה

בשמאל עכ"ל ולזה איכא היכרא לעוברים ושבים אף על גב דמדליקין בפנים אבל בזמן הזה שמדליקין בבית החורף דהיינו בפנים מבי' וידוע ששם ליכא היכרא לעוברים ושבים כלל אפילו אם יש לבית הרכה פתחים אין צריך להדליק רק באחד וכן הוא המנהג ונראה דמטעם זה אין נוהגין גם כן להדליק בטפח הסמוך לפתח דמה לי סמוך לפתח או רחוק ממנה מאחר שאין היכרא רק לבני אדם שהם בחדר שמדליקין שם והם יודעין דלשם חנוכה נדלק שם כן נראה ל':

¹⁰ כך והנה עתה אין אנו מדליקין בחוץ ואף שאין
 סכנה אצלינו מ"מ כמעט הוא מהנמנעות סכנה
 שבכל המדינות שלנו ימי חנוכה הם ימי סגרוד נשם
 ושלג ורוחות חזקים וא"א להניחם בחוץ אם לא
 להסגירם בוטכית וכולי האי לא אטרחוהו רבנן ועוד
 דבוה לא יהיה היכר למצוה כל כך וגם לא בבי
 המקומות יניחו לעשות כך ולכן כולנו מדליקין בבית
 ולכן כיון שהיכר הוא רק לבני הבית ואין היכר לבי
 רה"ד כלל אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח
 הסמוך לפתח ומ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך
 לפתח כמו בימיהם ואין לשנות יו' שמדליקין בחוץ
 הפתח על המשקוף השמאלי אמנם אם רבים הם בני
 הבית וכל אחד רוצה לקיים המצוה בפ"ע א"א להדליק
 בטפח הסמוך לפתח שיתערבו הגרות ולא יהיה היכר
 כלל כמה ימים בחנוכה ולכן טוב יותר שכל אחד
 יברך במקום מיוחד על החלונות וכיוצא בו ומ"מ לא
 ידליקו במקום שמדליקין כל השנה כמו על השוק
 וכיוצא בו כי אז לא יהיה היכר כלל ואף שהרוב
 הוא רק לבני הבית מ"מ ניכר צריך קצת היכר וכן
 המנהג להדליק נר חנוכה שלא במקום שמדליקין
 גרות כל השנה יותר טוב מן הכל דאם יש לו חוץ
 הפתוח לרה"ד יעמידם אצל החלון ויראו גם כן
 רה"ד ודרך הדלקן ואיכא פרטומי ניטא ומג"א ס"ג
 וכן אני נוהג: